

Кожны трэці

У ЖНІЎНІ СОРАК ПЕРШАГА...

У жніўні 1941-га Лунінец літаральна здрыгануўся ад акта масавага тэрору, які быў першым, але не апошнім на працягу трох гадоў панавання гітлераўцаў і іх памагатых у нашым раёне...

Як вядома, Генеральная пракуратура краіны распачала крымінальную справу па факце генацыду беларускага народа ў гады нямецка-фашысцкай акупацыі. Следчая група стала вывучаць архіўныя дакументы і крымінальныя справы ў дачыненні да нацысцкіх злачынцаў і іх памагатых, весці пошук жывых сведак, якія маглі б падзяліцца сваімі ўспамінамі. Пра гэта раскажаў **пракурор Лунінецкага раёна Юрый ПРАКАПЧУК**:

— Была арганізавана работа па ўстанаўленні невядомых раней месцаў масавага знішчэння мірных жыхароў. У пракуратуру сталі звяртацца неабыхавыя землякі. Паступіла паведамленне пра ахвяр фашызму, пахаваных паблізу вёсак Галы Бор і Добрая Воля. Сведкі паказалі меркаваныя месцы расстрэлаў вяскоўцаў у перыяд 1941—1944 гадоў.

Юрый Іванавіч адзначыў, што зварот, які датычыўся самага масавага знішчэння ў Лунінцы, быў заснаваны на ўспамінах аднаго з ураджэнцаў горада. Пасля падзей верасня 1939 года Сандамір Абрамавіч Эльпінер стаў загадчыкам друкарні, выпускаў першы нумар раённай газеты. У маі 1940-га яго прызвалі ў Чырвоную Армію. З першага дня Вялікай Айчыннай быў на фронце, тройчы паранены. Гвардыі старшы сяржант, камандзір аддзялення сувязі 50-га гвардзейскага стралковага палка 24-й гвардзейскай стралковай дывізіі быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі «За адвагу» (тройчы), «За абарону Сталінграда», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.». Вярнуўшыся дадому, удзельнік вайны даведаўся, што ўся яго сям'я знішчана фашыстамі... Праз год пасля Вялікай Перамогі ажаніўся з такой жа сіратой, якая ўратавалася ў эвакуацыі, — усе родныя яе загінулі ад рук акупантаў...

У Лунінцы нарадзіліся дзве іх дачкі, а ў сярэдзіне 1950-х сям'я рэпатрыіравалася ў Ізраіль. З-за палітычных рознагалоссяў паміж СССР і Ізраілем наш зямляк змог наведаць малую радзіму толькі ў 1991 годзе. Праз 50 гадоў інфармацыя пра расстрэл мужчын-яўрэяў у жніўні 1941-га ўпершыню стала вядома лунінецкай грамадскасці...

Пракурор падкрэсліў, што пацвярджэнне гэтых звестак маецца ў акце Лунінецкай раённай камісіі садзейнічання ў рабоце Надзвычайнай дзяржаўнай камісіі па расследаванні і ўстанаўленні злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў і іх памагатых на часова акупаванай тэрыторыі раёна ад 10 красавіка 1945 года. З гэтага дакумента, напрыклад, вынікае:

«У ваколіцах г. Лунінца камісія даследавала магільны масавых ахвяр фашысцкага тэрору... Ва ўрочышчы «Мачула» выяўлены сем магіл, размешчаных за 400 метраў на поўнач ад сэннай базы пры насыпе чыгуначнай веткі Лунінец — Пінск. Памер кожнай з трох невялікіх магіл: 6х2,5 метра; памер кожнай з чатырох меншых магіл: 4х1,5 метра. У гэтых сямі магілах пахаваны 1312 чалавек мужчын...»

У пасляваенны час былі апытаны і сведкі трагедыі: Жук Уладзімір Сцяпанавіч, Аляшкевіч Пракоп Акімавіч ды іншыя мясцовыя жыхары. На падставе іх паказанняў было ўстаноўлена наступнае — зноў працывіцца дакумент:

«...У пачатку жніўня 1941 г. па заданні мясцовых органаў «СД» гарадская ўправа Лунінца абвясціла збор мужчын-яўрэяў пад выглядам праверкі дакументаў і ўстанаўлення спецыяльнасцяў. Акрамя дакументаў, ім было загадана ўзяць з сабой рыдлёўкі, сякеры і пілы, быццам бы іх адправяць на працу пасля праверкі дакументаў. Тых, хто сабраўся, пад канвоем нямецкай жандармерыі павялі ва ўрочышча «Мачула», загадзя ачэпленнае немцамі. Тут частку прыведзеных прымусілі выкапаць ямы. Перад кожнай ямай па дзесяць чалавек прымушалі класціся на зямлю тварам уніз. Тых, хто ляжаў, нямецкія каты расстрэльвалі ва ўпор у патыліцу, а тых, хто застаўся жывы, прымушалі

скідаць забітых у ямы і самім класціся на іх месца. Тых, хто супраціўляўся, расстрэльвалі на месцы...»

Урыўкі з гэтага акта апублікаваны ў гісторыка-дакументальнай хроніцы «Памяць. Лунінецкі раён» (1995). Праз некалькі гадоў у раённай газеце сваімі ўспамінамі аб трагедыі падзяліўся Леў Леанідавіч Коласаў. Вядомы краязнаўца пісаў:

«...У гэтай першай групе расстрэляных лунінецкіх яўрэяў былі галоўны рабін горада Юдэль Іегуда Зулер, урач Гурвіч, камунальнік Іцка Муляр, узнагароджаны бронзавым медалём за заслугі перад Лунінцам (бацька вядомага ў горадзе футбаліста), і шматшмат іншых. А вось прозвішчы варшаўскіх бежанцаў сёння вызначыць ужо немагчыма...»

Пакуль за горадам расстрэльвалі яўрэяў, у самім Лунінцы ўмела была арганізавана аблава на тых, хто не з'явіўся да ўправы. Паліцаі і нямецкія салдаты не прапусцілі ніводнага двара, саду і агарода, ніводнай вуліцы і завулка. На жаль, фашыстам да-

памагалі не толькі лунінчане-паліцаі, але і асобныя добраахвотныя старанныя памочнікі з грамадзянскіх асоб. На Чырвонай вуліцы «вызначыліся» двое маладых браццоў, якія з палкамі ў руках шукалі ахвяр па агародах. Аблава дала свае вынікі — было злоўлена каля 40—50 мужчын, якіх таксама расстрэлялі за горадам...

Першае масавае пакаранне людзей выклікала ў горадзе шок. Лунінец прыціх, скурчыўся. Асаблівае ўражанне зрабіў расповед паліцэйскіх, як Якаў Грынштэйн на каленях, плачучы, маліў аднаго з іх аб літасці, а яго збівалі палкамі і потым расстрэлялі... А што рабілася ў сям'ях забітых! У дамах усюды чуліся рыданні, маленні аб дапамозе. Прыгавдаць пра гэта страшна...»

Прадстаўнікі Таварыства выходцаў з Лунінца і Кажан-Гарадка ў Ізраілі, якія з 1990-х гг. штогод наведваюць Беларусь, планавалі ўсталяваць памятны знак на пахаванні мужчын-яўрэяў, але не змаглі знайсці дакладнае месца знішчэння. Самыя дасведчаныя жыхары сцвярджалі, нібыта зараз там размешчаны гаражны масіў. Не так даўно ключ да пошуку дала лунінчанка Надзея Іванаўна Карпуковіч. Яна нарадзілася ў пасляваенны час, але менавіта на вуліцы Пясчаная, дзе была размешчана вышэйпрыгаданая сенная база. Так было ўстаноўлена меркаванае месца пахавання 1312 ахвяр фашызму.

Сабраныя матэрыялы перададзены ў Генеральную пракуратуру, якая і прыме рашэнне аб наступных дзеяннях. Раённы пракурор заклікаў мясцовых жыхароў працягваць дзяліцца інфармацыяй пра невядомыя месцы масавых пахаванняў перыяду нямецка-фашысцкай акупацыі. Каб не дапусціць падобных злачынстваў на нашай мірнай зямлі, неабходна ўвекавечанне памяці аб усіх ахвярах фашызму.

Днямі прадстаўнікі грамадскасці ўсклалі традыцыйныя 6 руж (гэта лічба азначае 6 мільёнаў ахвяр Халакосту) да брацкай магілы вязняў гета — у памяць аб 80-й гадавіне гібелі 1312 лунінецкіх мужчын-яўрэяў.

Таццяна КАНАПАЦКАЯ.

Ніхто не забыты

«ПАМЯЦЬ І СЛАВА»: ЗНАЙСЦІ І АДНАВІЦЬ

Супрацоўнікі і студэнты гістарычнага факультэта БДУ на Маскоўскіх і Чыжоўскіх могілках у Мінску высветлілі месцазнаходжанне і прывялі ў парадак надмагіллі 18 дзеячаў навукі і адукацыі, якія ў розныя гады працавалі ў БДУ.

Сярод іх — дэкан гістарычнага факультэта БДУ ў 1955—1973 гадах Пётр Савачкін, беларускія літаратуразнаўцы Любоў Фіглоўская і Аза-Арыядна Багрова, філосафы Барыс Лапатко і Васіль Сцяпанаў, савецкі перакладчык Сямён Дорскі, юрысты Навамір Кудзінаў, Яўген Семярыхін і Арон Фарфель, філолаг Варвара Крыўчык, фізікі Мікалай Кунін, Рыгор Міхайлаў, Уладзімір Лаўруковіч, гісторыкі Фёдар Мухін і Аляксандр Вашкевіч, савецкі беларускі гісторык-германіст Рыгор Трухноў, археограф і празаік Мікалай Улашчык, хімік Мікалай Ярмоленка.

Работа па пошуку і добраўпарадкаванні пахаванняў выкладчыкаў і навукоўцаў БДУ вядзецца з 2020 года ў рамках праекта «Памяць і слава». Валанцёры гістарычнага факультэта займаюцца пошукам пахаванняў на сталічных Вайсковых, Маскоўскіх, Кальварыйскіх і Чыжоўскіх могілках шляхам вывучэння біяграфічных звестак дзеячаў ВНУ з іх асабістых спраў і дакументаў у архіве БДУ і Нацыянальным архіве Беларусі. Таксама гісторыкі распачалі работу па стварэнні агульнаўніверсітэцкай базы даных супрацоўнікаў, чые надмагіллі маюць патрэбу ў добраўпарадкаванні. Сёння ў адкрытым спісе значацца ўжо 44 адноўленыя пахаванні, сярод якіх пахаванне Героя Савецкага Саюза Уладзіміра Каргузалава.

Акрамя таго, валанцёры ўстанавілі спіс выпускнікоў БДУ 1941 года і звяраюць яго з базамі даных удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны для дапаўнення ўніверсітэцкага спіса студэнтаў-герояў.

Надзея НІКАЛАЕВА.

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕДЕНИЯ РЕКЛАМНОЙ ИГРЫ

«ИГРАЙТЕ НА ВСЁ»

Организатором рекламной игры «Играйте на ВСЁ» является ООО «ТДИ ПРОМОИВЕНТ», Республика Беларусь, 220034, г. Минск, ул. Красноезвёздная, 186, к. 25, пом. 701, УНП 190771520.

Телефон для справок по вопросам проведения рекламной игры «Играйте на ВСЁ»: +375173887686 с 9:00 до 21:00 без выходных, сайт igra.belveb.by.

Наименование рекламной игры: «Играйте на ВСЁ».

Территория проведения: Республика Беларусь.

Период проведения: с 1 апреля 2021 г. по 23 августа 2021 г.

В рекламной игре приняли участие 34 778 участников.

Призовой фонд игры разыгран полностью.

Обладателями 9 (девяти) призов «Робот-пылесос Xiaomi Robot Vacuum-Mop P SKV4110GL (белый) и денежные средства в размере 126,86 (сто двадцать шесть белорусских рублей 86 копеек)» стали:

Жилич Сергей Георгиевич, Зеленко Андрей Станиславович, Хай Аскольд Владимирович, Кашицкий Павел Владимирович, Волкова Алесь Владимирович, Цыбулько Сергей Сергеевич, Жданович Инна Анатольевна, Шенец Павел Павлович, Польшко Наталья Константиновна.

Обладателями 9 (девяти) призов «Электросамокат Hoverbot MV-02 / HVBTMV2 и денежные средства в размере 141,81 (сто сорок один белорусский рубль 81 копейка)» стали:

Полубинская Ольга Викторовна, Чудакова Марина Викторовна, Корней Ирина Юрьевна, Назаров Андрей Владимирович, Савченко Сергей Константинович, Евмененко Валентина Васильевна, Гончарик Мария Станиславовна, Самоиленко Алесь Анатольевна, Ладырида Сергей Иванович.

Обладателями 9 (девяти) призов «Смартфон Apple iPhone 12 Mini 128GB / MGE63 (синий) и денежные средства в размере 409,43 (четырееста девять белорусских рублей 43 копейки)» стали:

Лыско Галина Михайловна, Бункевич Анатолий Чеславович, Головач Александр Сергеевич, Кантария Георги, Богач Мария Аркадьевна, Полховский Владимир Леонидович, Метлицкий Иван Георгиевич, Куприян Артём Вячеславович, Бекарев Антон Сергеевич.

Обладателем приза «Автомобиль Geely COOLRAY (SX11), Хэтчбек, Flagship (Dual), 1.5, HP, Бензин, 4x2, АКПП7, Y4K8622Z3MB900784, Оранжевая свобода; Мультимедиа акустика Nakatomi OS-74 (коричневый); Ультразвуковой увлажнитель воздуха Electrolux EHU-3710D; Пылесос Samsung VCC4180V36/XEV; Кофемашинка DeLonghi Magnifica S Smart ECAM 250.23 SB; Настольная лампа Xiaomi Mi LED Desk Lamp 1S MUE4105GL / MJTD01SYL; Вафельница Clatronic WA 3492 (Black); Телевизор Samsung UE43TU8000UXXRU; Электрогриль FIRST Austria FA-5344-3 и денежные средства в размере 8 651,43 (восемь тысяч шестьсот пятьдесят один белорусский рубль 43 копейки)» стала Ващилко Екатерина Игоревна.

Свидетельство о государственной регистрации рекламной игры «Играйте на ВСЁ» № 3962 от 25.03.2021 г., выданное Министерством антимонопольного регулирования и торговли Республики Беларусь.

Правила рекламной игры «Играйте на ВСЁ» опубликованы в газете «Звязда» № 59 от 31.03.2021 г.